

[Justitsministeren.]

under forhandlinger i regeringen, og jeg ved meget vel, at der kan anføres mange gode grunde for forhøjelse af dette vederlag. De, der får det, vil næsten altid, og med rette, finde, at det er for lille. På den anden side må man ikke være blind for, at det er et økonomisk spørgsmål, og retsplejen her i landet er i forvejen dyr.

Det samme tør jeg sige til det ærede medlem hr. Thestrup, når det ærede medlem nævnte vidnegodtgørelsen, men her kan jeg føje til, at dette spørgsmål er taget op i det udvalg, der er nedsat til i det hele at beskæftige sig med reglerne for vidner. Det ærede medlem fremdrog også spørgsmålet om stævningmændenes vederlag. Det har været rejst over for os nogle gange, og jeg vil gerne i udvalget redegøre for ministeriets standpunkt dertil.

De ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Lannung kom ind på spørgsmålet om fordelingen ved større bevisumiddelbarhed i retsplejen. Jeg nægter ikke, at jeg principielt er aldeles enig deri. Jeg tror også, at det ærede medlem hr. Thestrup har ret i, at de subsidiære afhøringer lider af visse svagheder, og det ville være lykkeligt, om vi kunne komme videre med bevisumiddelbarheden. Det er et spørgsmål, vi tidligere har drøftet, og som vi principielt er enige om, men det er meget vidtrækkende, og jeg må indtil videre forbeholde mig min stilling.

Det ærede medlem hr. Thestrup berørte i den forbindelse hele spørgsmålet om forberedelse af landsretssager ved underretterne, noget meget fundamentalt i retsplejelovgivningen.

Endelig nævnte det ærede medlem noget, som falder helt udenfor, nemlig spørgsmålet om dommerfuldmægtigenes lønmæssige placering, idet han navnlig ønskede flere dommerfuldmægtige placeret i en højere lønklasse, i 25. lønklasse, og ønskede bestillingstillægget forhøjet. Vi var i justitsministeriet interesserede i at gå i den retning, dengang lønningsloven var til behandling i det høje ting, men kunne altså ikke komme igennem med det. Jeg tror ikke, at tiden allerede nu er inde til på ny at rejse spørgsmålet om ændringer i denne lovgivning. Jeg har forstået, at der er store betænkeligheder derved i finansministeriet, og jeg vil

derfor gerne stille sagen lidt i bero; men i princippet er vi enige om, at vi må den vej.

Til det ærede medlem hr. Lannung vil jeg sige, at selvfølgelig var en af de ting, jeg meget nøje måtte overveje, om man skulle gå til en begrænsning af dommerkontorernes retshjælp. Jeg tror, vi har handlet rigtigt ved den begrænsning, der nu er foreslået, men jeg vil gerne være imødekommende over for det ærede medlem med hensyn til formuleringen af § 14. Jeg tror, det ærede medlem har ret i, at bemærkningerne næsten er bedre end teksten, og hvis man delvis kunne overflytte disse, ville jeg ikke have noget imod det.

Endelig takker jeg det ærede medlem hr. Gøting for hans tilslutning til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Edel Saunte: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udbygning og ombygning m. v. af den kgl. veterinær- og landbohøjskole.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1639, fremsættelsen i tidenden sp. 2274).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Carl Petersen: Det er nu mere end 100 år siden, samfundet erkendte nødvendigheden af, at staten oprettede en læreanstalt, der kunne give en højere undervisning til de mennesker, der valgte deres gerning ved eller i forbindelse med landbruget og dets tilknyttede erhverv. Det skete som bekendt ved loven af 8. marts 1856, og den skole, der blev resultatet af denne lov, stod færdig til brug i august 1858. Det er endnu i frisk erindring, at hundredårsdagen for nylig blev markeret ved et storstilet arrangement på landbohøjskolen.

[Carl Petersen.]

Ved den nævnte lovs gennemførelse blev grunden lagt til det store videnskabelige forsknings- og uddannelsesarbejde, der i så høj grad kom det danske samfund til gode, fordi de muligheder — man kan vist godt sige: skjulte — som fandtes i jordbruget som erhverv, dengang blev frigjort, og det er vist ingen overdrivelse at sige, at når dansk landbrug fremefter fik den betydning, som tilfældet blev, og fik verdensry for at kunne producere kvalitetsvarer, der netop på grund af denne høje standard kunne konkurrere på verdensmarkedet, har den danske veterinær- og landbohøjskole en stor del af æren herfor. Det danske samfund er derfor de mange mænd tak skyldig, der som ledere og lærere har øvet en gerning på skolen gennem de 100 år, der nu er gået.

Selvfølgeelig var begyndelsen dengang beskeden, set med nutidens øjne — ja, vel i grunden så beskeden, at vi vanskeligt kan fatte, at det store arbejde, som blev udført derude, kunne ske inden for den snævre ramme, hvorunder arbejdet foregik.

Jeg erindrer at have læst i det jubilæums-skrift, som blev udsendt i anledning af hundredårsjubilæet, at det afsnit af læreanstalten, som stod færdigt til brug i 1858, havde kostet 172 000 rigsdaler, og selv om vi vel i dag har svært ved at forestille os den virkelige værdi af dette beløb i datiden, så blegner det dog ved siden af de tal, der nævnes i forbindelse med den nyordning, som det foreliggende lovforslag tager sigte på, for i henhold til lovforslaget, og efter hvad den højtærede minister oplyser i sin fremsættelsestale, vil der jo i de kommende 10, 15 eller 20 år blive brug for hundrede og en snes millioner kroner til dette formål. Jeg er aldeles ikke ængstelig ved tanken om dette beløbs størrelse, når det sættes i relation til det, der her skabes.

Der er naturligvis også gennem årene foretaget en udbygning af det, man startede med for 100 år siden, og man kan derfor selvfølgelig ikke drage nogen direkte sammenligning med de tal, jeg før nævnte. Vi ved jo, at der har været foretaget store udvidelser i mellemtiden. Det, der er interessant ved denne udvikling, er, at det med mellemrum har vist sig nødvendigt med disse udvidelser, og jeg tror, at man kan

sige det sådan, at man hver gang også har konstateret værdien af disse udvidelser. Motiveringerne for udvidelserne de foregående gange var akkurat de samme som nu. Nye fag, nye studerende kræver mere plads, og vi er nu nået til det tidspunkt, da der igen kræves en gennemgribende fornyelse og udvidelse af læreanstalten. Det bliver altså den fjerde i rækken. Der findes i lovforslagets bemærkninger nogle meget interessante tal til belysning af, hvor nødvendigt det er, at der foretages noget virkelig rationelt nu, for at arbejdet derude ikke alene kan fortsætte som nu, men at der også kan blive muligheder for at udvide dette arbejde i takt med det, som tiden vil kræve.

Jeg har ved flere lejligheder fra denne talerstol påpeget, hvor farligt det har været for vort landbrugserhverv, for samfundet som helhed og for den fremtidige udvikling, at man ikke fulgte med tiden på det videnskabelige forskningsområde. Tallene i bemærkningerne synes at vise, at jeg har haft ret, og at det er på høje tid, der sker noget, hvis ikke vi vil blive distanceret på dette vigtige område af andre lande. De sammenligningstal, jeg lige vil nævne, stammer fra 1925, det vil sige nogle år efter, at den sidste store udvidelse blev gennemført. Disse tal fortæller os, at afdelingernes antal er steget fra 31 til 42, antallet af professorer, docenter og forstandere er steget fra 33 til 45, lektorer fra 12 til 18, videnskabelige medarbejdere fra 48 til 120 og andre medarbejdere fra 37 til 100. Jeg synes, at dette siger noget om den udvikling, der har været.

Ser vi på de tal, der er nævnt for tilgangen af studerende, er udgangspunktet 1920, det år, da udvidelsen kom. Da var der 500 studerende, medens der nu er 1 000. Og så gøres der endda opmærksom på, at man af hensyn til pladsmangelen har måttet begrænse tilgangen, hvilket vel skal forstås sådan, at hvis der havde været fri adgang og plads nok, ville de studerendes antal have været betydelig større end de 1 000. Og så er der vel i grunden anledning til i forbindelse med omtalen af de studerendes antal at minde om, at de store årgange også her vil gøre sig gældende i den kommende tid.

Motiveringen for den her foreslåede udvidelse er derfor efter mit partis mening rigtig, og jeg tror for så vidt heller ikke,

[Carl Petersen.]

der vil være nogen uenighed herom i det høje ting. Jeg vil derfor gerne takke den højtærede landbrugsminister for, at lovforslaget er fremkommet nu. Jeg vil samtidig takke ministeren for, at han i sin fremsættelsestale også berørte en række andre opgaver, hvis løsning trænger sig på i de nærmest kommende år, og som, så vidt jeg kan skønne, har den allernærmeste forbindelse med selve læreanstaltens udvidelse. Så vil jeg håbe, at landets økonomiske stilling fremefter må blive sådan, at opgaverne kan løses i det foreslåede tempo.

Det fremgår af det forberedende kommissions- og udvalgsarbejde, at der for så vidt har været enighed om nødvendigheden af den her foreslåede udbygning. Der har derimod ikke været enighed om placeringen af det nye. Der er et flertal og et mindretal med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt skolen skal forblive på det sted, hvor den nu er beliggende, eller dele af skolen skal flyttes et andet sted hen, det vil altså sige bort fra København. Mindretallet består af medlemmer, der repræsenterer Landbo- og Husmandsforeningerne samt landbrugslærerne, hvorimod de studerendes råd har tilsluttet sig flertallets indstilling om, at skolen skal forblive i København. Der er givet en udførlig og meget vægtig motivering for begge standpunkter, syntes det mig; det ubehagelige for os, der skal træffe den politiske afgørelse, bliver vel dette at vurdere, hvilke standpunkter der vejer stærkest til, når alle forhold tages i betragtning.

Jeg forudser, at der allerede nu ved lovforslagets første behandling fra forskellig side vil blive givet udtryk for og tilslutning til begge standpunkter, og det vil da i grunden ikke gøre det lettere for os at træffe den rigtige afgørelse. Jeg kunne også tænke mig efter erfaring fra andre områder, at der måske vil blive fremsat ønsker om, at skolen placeres i andre byer end i København, og at sådanne ønsker måske kan være dikteret mere af lokalpatriotiske grunde end netop af hensynet til landbohøjskolens tarv. Lad mig derfor sige med det samme, for at der ikke skal opstå nogen misforståelse for mit personlige vedkommende, at jeg ikke har noget ønske om, at skolen bliver anbragt i Ågerup — så er det sagt! Men jeg vil være villig til

at drøfte både flertallets og mindretallets standpunkt i det udvalg, der vel skal nedsættes.

Jeg har derimod et meget varmt ønske om, at spørgsmålet om skolens placering ikke kommer til at indtage den centrale del i diskussionen, men at det derimod bliver det store spørgsmål om en hurtig gennemførelse af lovforslaget og dermed mulighed for snarlig påbegyndelse af det store projekt, som lovforslaget her tilsigter at give landbrugsministeren bemyndigelse til at gennemføre, for det haster at få denne udvidelse.

Jeg skal dermed på mit partis vegne på det varmeste anbefale lovforslaget til en hurtig vedtagelse.

Harald Nielsen: Det lovforslag, som her foreligger til behandling, er for så vidt meget overskueligt. Det går ud på at bemyndige landbrugsministeren til i løbet af 12 år at anvende 84 mill. kr. til udvidelse og ombygning af landbohøjskolen.

Man kan synes, at 12 år er et langt tidsrum, og jeg kan tilslutte mig, hvad den ærede ordfører for socialdemokratiet sagde, at det haster med at få moderniseret og udbygget undervisningen ved vor højeste læreanstalt på dette område. Jeg kan da også straks på venstres vegne sige, at vi naturligvis meget gerne medvirker til en udbygning og forbedring af undervisningen og forskningen på jordbrugets område, jordbruget her taget i videste betydning, altså omfattende alle de studieretninger og felter for forskning, som landbohøjskolen befatter sig med. Men jeg må også straks føje til, at vi tager forbehold over for spørgsmålet om, hvorvidt det er rigtigt fortsat at placere den højere undervisning og forskning i jordbrugsfagene midt inde i en moderne storby; vi ønsker under udvalgsarbejdet at stå fuldkommen frit og undersøge, om det, man her foreslår, virkelig er det bedste, eller om man ikke ville få en bedre, mere rationel og tidssvarende løsning ved en udflytning af skolen, således som der fra forskellige sider har været tale om. Men derom lidt mere senere.

Jeg behøver jo ikke at udbrede mig om det store og meget dygtige arbejde, landbohøjskolen har gennemført i den tid, den har eksisteret. Det blev omtalt ved de

[Harald Nielsen.]

forskellige festligheder, man havde i anledning af 100 års jubilæet, ved hvilken lejlighed der fra alle sider blev ydet den allerstørste anerkendelse for det arbejde, som er udført på veterinær- og landbohøjskolen, og som har haft en så overordentlig værdi og betydning for dansk jordbrug, skovbrug, veterinærvidenskab, ja, dansk landbrug i det hele taget. Jeg behøver heller ikke at udbrede mig om, hvor vigtigt og betydningsfuldt jordbruget taget i videste betydning er for hele vort lands økonomi. Det er velkendt af alle. Jeg behøver heller ikke at udvikle, hvorledes vort landbrug møder en stedse hårdere konkurrence på de udenlandske markeder, en konkurrence, som stiller stedse skærpede krav om faglig dygtighed og fuld udnyttelse af forskningsresultaterne på jordbrugets område.

Men når man erindrer sig alt dette, tror jeg også, de fleste vil erkende, at det ikke går an, at vor veterinær- og landbohøjskole sakker agterud for andre landes højere læreanstalter og forskningsinstitutter på dette område. Vi må også her søge at holde os på højde med vore konkurrenter. Deraf følger igen, at når vi nu står over for at skulle foretage en udvidelse og modernisering af landbohøjskolen, skal vi først og fremmest se at få det gjort på den helt rigtige og mest tidssvarende måde. Vi må ikke vælge den lidt dårligere løsning, fordi den er lidt billigere. Vi må først og fremmest finde ud af, hvad den bedste og den mest tidssvarende løsning er, og når vi har fundet ud af det, må vi naturligvis se at realisere den så billigt og økonomisk som muligt. Det må være fremgangsmåden.

At en udvidelse af landbohøjskolen er nødvendig alene af undervisningsmæssige grunde, fremgår særdeles klart af bemærkningerne til det lovforslag, vi nu behandler. Ved den sidst foretagne større udvidelse, nemlig i 1918, skaffedes der plads til 700 elever, og nu er der i øjeblikket 1 000 elever, men der er flere, omkring 200 kvalificerede, der har søgt adgang, men ikke har kunnet komme i betragtning på grund af pladsmangelen. Ja, selv ved landbrugsstudiet er der nu adgangsbegrænsning. Det er naturligvis ganske uholdbart. Den ordning: har du 6,90 i karakter, kan du komme med; har du kun 6,89, kan du blive

borte, er yderst uheldig. Det skulle helst være således, at alle, der opfylder adgangsbetingelserne, og det enten de har bestået adgangsprøven lidt mere eller lidt mindre godt, også kan komme til at studere. Det kan de ikke i dag. Alene af den grund må der udvides, og efter det fremsatte lovforslag udvides der nu så meget, at der vil blive plads til ca. 1 500, altså 200-300 mere, end der for tiden melder sig. Men moderne undervisning kræver også specialisering af undervisningen og kræver øget brug af øvelser og øget brug af demonstrationer og kræver, at man arbejder i små hold o. s. v. Alt dette stiller også krav i allerhøjeste grad om øget plads.

Dernæst er der en anden side af landbohøjskolens virksomhed, forskningen. Der må vist de fleste umiddelbart kunne forstå, at jordbrugsforskning kræver megen plads, og at det egentlig er, jeg havde nær sagt noget naturstridigt at have et jordbrugsforskningsinstitut anbragt midt inde i en stor by. Jordbrugsforskning hører hjemme ude på landet. Det lader sig naturligvis gøre at knytte forsøgsarealer, skovbrug o. s. v. til landbohøjskolen, selv om den ligger midt inde her i byen, ved at erhverve egnede arealer uden for byen, således som landbohøjskolen jo også har gjort det ved erhvervelse af forsøgsgården Højbakkegård på den anden side Glostrup og arbejdet i Hørsholm for forskningen på skovbrugets område, for at nævne et par eksempler. Men man spørger uvilkårligt sig selv: ville betingelserne for forskningen ikke blive langt bedre, om landbohøjskolen lå ude på landet med forsøgsarealer, stalde, skove o. s. v. i sin umiddelbare nærhed? Man skulle tro det.

Og et andet spørgsmål melder sig, men det nævner jeg kun i forbigående: er det i det hele taget hensigtsmæssigt at kombinere undervisning og forskning, således som det er sket? Var det ikke mere rationelt at have en undervisningsanstalt for sig og et forskningsinstitut for sig? Det er et gammelt spørgsmål, der naturligvis også gælder andre højere læreanstalter, men det er ikke uaktuelt. Hvis man taler med unge mennesker, hører man tit den betragtning fremsat, at man ville få en mere effektiv undervisning og en mere effektiv forskning, hvis de to ting var adskilt. Jeg nævner det kun

[Harald Nielsen.]

i forbigående, for det er vel ikke noget, vi kan løse i denne omgang, men det er noget, vi dog alligevel må have i tankerne.

Dermed vender jeg tilbage til det, jeg begyndte med: landbohøjskolens placering. Lovforslaget går ud på, at der i løbet af 12 år skal gennemføres en udvidelse af landbohøjskolen til en samlet sum af ca. 84 mill. kr., d. v. s. at der skal anvendes ca. 7 mill. kr. pr. år efter det forslag, der foreligger, lidt mindre i de første år og så siden i de sidste 9 år lige store beløb hvert år. Jeg synes altså, det er et lidt for langt tidsrum, der skal hengå, inden man får den modernisering gennemført, vi her taler om, men det er en af de ting, vi kan drøfte i et udvalg.

Så er spørgsmålet, om denne udvidelse skal ske, hvor landbohøjskolen nu ligger, hvor der rådes over et areal på ca. 17 ha, som for en stor del er udbygget. Der er efter den foreslåede udvidelse endnu en rest af arealet tilbage, så at en yderligere udvidelse lidt længere frem i tiden kan finde sted; derefter må man vist sige, at så er det slut, så kommer der et tidspunkt, hvor man alligevel skal til at flytte.

Der har været nedsat et udvalg til at undersøge skolens placering. Flertallet går ind for det lovforslag, vi her behandler — således som den foregående ærede ordfører nævnte det — men det må gøre et vist indtryk, at Landboforeningerne og Husmandsforeningerne samt repræsentanten for landbrugslærerne, altså alle, for hvem landbohøjskolens hele virke i ganske særlig grad er af den allerstørste interesse, ikke har tiltrådt lovforslaget. De fraråder det ganske vist ikke, men de går ikke egentlig ind for det; de havde ønsket en udflytning af undervisningen i de egentlige landbrugsfag. De erkender, at deres ønske i nogen grad imødekommes ved det forslag om en 3-4 ugers forlægning af undervisningen i landbrugsfagene ud i landet til mark og stald, men det mærkes tydeligt, at de alt taget i betragtning ikke anser det foreliggende

lovforslag for den bedste løsning. Udvalget har også undersøgt, hvad det koster at flytte hele landbohøjskolen ud i landlige omgivelser med rigelig plads både til undervisning og forskning. Man kunne tænke sig forskellige steder — jeg har ikke noget bestemt ønske — men man har nævnt Århus, hvis man skulle være i nærheden af en universitetsby; man har nævnt Odense, i hvis nærhed der skal være særlig store velegnede arealer, og der kunne naturligvis også tænkes andre steder. I bemærkningerne til lovforslaget hedder det herom:

„Ifølge de af højskolens arkitekter udarbejdede overslag skønnes en udflytning at blive ca. 20 mill. kr. dyrere end den projekterede ombygning og udvidelse af højskolen på nuværende arealer på Frederiksberg, hvortil kommer maksimalt ca. 40 mill. kr. til opførelse af kollegier og tjenesteboliger m. m., såfremt man flytter højskolen ud, hvor der ingen boligmasse er til at optage elever og lærere, og ca. 11 mill. kr., hvis man flytter højskolen ud i umiddelbar nærhed af København.“

I disse udgifter har man ikke fradraget salgsværdien af de 17 ha areal, som landbohøjskolen råder over ude på Frederiksberg, og man har heller ikke ved den projekterede ombygning og udvidelse regnet med, at de gamle bygninger fortsat kræver megen vedligeholdelse, og at installationerne i de gamle bygninger sikkert skal fornys, således at det nok bliver betydelig dyrere end de 84 mill. kr., der regnes med. Man ser altså, at man ved at ofre en merudgift på 60 mill. kr. i 12 år — for nu at tage det mest yderliggående tilfælde — altså 5 mill. kr. mere end de 7 mill. kr. om året, man nu har foreslået, ville få en helt splinterny og moderne indrettet undervisnings- og forskningsanstalt. Vi må huske på, at hvis landbohøjskolen skal forblive på Frederiksberg, har vi disse gamle bygninger og får den fordyrelse, som må følge deraf. Hvis man derimod flytter lige uden for København, vil fordyrelsen kun blive 31 mill.

[Harald Nielsen.]

kr. Det er naturligvis store beløb, men det drejer sig jo om at skaffe de bedst mulige forhold for undervisning og forskning her i landet.

Vi har som sagt ikke taget endelig stilling til dette særdeles vigtige spørgsmål. Det gælder nu om for os i udvalgsarbejdet først og fremmest at nå til fuld klarhed over, hvilken løsning der er den bedste, og som giver os den mest tidssvarende og moderne højere undervisningsanstalt og forskningsinstitut på jordbrugsområdet, et undervisnings- og forskningsinstitut helt på højde med det bedste, der kan skabes under nutidens forhold. Ud fra dette synspunkt vil vi gøre vort arbejde i udvalget, og ministeren kan regne med vor fulde støtte til en løsning efter denne linje.

Reedtz-Thott: Da den designerede konservative ordfører, det ærede medlem hr. H. C. Toft, desværre er forhindret i at være her i dag, er det mig en glæde at give udtryk for det konservative folkepartis stilling til det fremsatte lovforslag.

I den højtærede landbrugsministers fremsættelsestale skildres udviklingen på landbohøjskolen gennem de godt 100 år, skolen har levet og virket, fra oprettelsen i 1856 over byggeperioderne i forbindelse med lovene af 1892 og 1918, indtil vi i dag står over for krav om en yderligere stor udbygning af højskolens lokaler og forbedring af dens forhold i det hele taget.

Det er interessant i dag at tænke på, at i 1856 havde lovforslaget om landbohøjskolens oprettelse ikke nogen let gang gennem rigsdagen. Selveste Grundtvig var dengang en ivrig taler imod landbohøjskolens stiftelse. Han sagde, at en skole med eksamen for og bag, som han udtrykte det, var hverken hans ønske eller hans ideal, og hvad enten skolen skulle placeres på landet eller i byen, ville den få hans nej. Det er jo egentlig interessant at tænke på i forbindelse med den diskussion, der foregår i dag. Imidlertid fik lovforslaget dengang varm tilslutning fra den konservative landstingsmand Tang fra Nørre Vosborg, og det er mig derfor en særlig glæde i dag også at kunne give den højtærede landbrugsminister vort partis varme tilslutning til det foreliggende lovforslag.

Jeg vil takke landbrugsministeren, fordi han er kommet med dette i og for sig store forslag på dette tidspunkt. 80 mill. kr. er ikke noget lille beløb, og samtidig bebudes der jo, at der yderligere kan blive tale om 20-30 mill. kr. til udbygning af forskningsinstitutter af den ene og den anden art i årene fremefter. På den anden side er det, hvis vi sammenligner med, hvad der ellers her i dette hus bevilges til landbruget, til grundforbedring, til udstykning eller på anden måde, ikke noget afskrækkende beløb, især da det tænkes brugt over en forholdsvis lang periode; og hvis vi sætter det i forhold til, hvad landbruget hvert år indtjener af valuta, 4-5 milliarder kr., eller virker med i samfundsøkonomien, forekommer det også rimeligt. Jeg deler ganske de foregående ærede ordførers mening herom. De penge, der tidligere er givet ud, er kommet igen, og de penge, der her foreslås givet ud, vil også komme igen.

Der er en særlig grund til, at man med forståelse går ind for denne bevilling, dette lovforslag. Jeg synes, man har ret til at sige, at vi gennem årene her i Danmark har set et sjældent effektivt samarbejde mellem den videnskab, som trives og virker på landbohøjskolen, og den praksis, der trives og virker ude omkring i dansk landbrug. Der er et godt, et reelt, et tillidsfuldt samarbejdsforhold mellem landmand, landbrugslærer, konsulent, dyrlæge, havebrugskonsulent, landinspektør, hvem det nu kan være, der er udgået fra anstalten herinde i København. Jeg vil heller ikke her glemme at sige et ord om betydningen af det danske forstsvæsen, således som det virker, ikke alene teoretisk inde på skolen, men også i praksis, hvor det hævder sig som et af verdens mest effektive.

Fremtiden stiller øgede krav til forskning og til forskning omsat i praksis. Landbrugsgets konkurrencevilkår gør forskning på disse områder til en økonomisk bydende nødvendighed. Flere penge til forskning og undervisning er derfor en rigtig betragtning, men det må dog i denne forbindelse, netop når talen er om at bygge videre på gammel grundvold, erindres, at sådanne udgifter, som vi her taler om, kun opfylder formålet, hvis også den videnskabelige frihed er til stede. Derfor forekommer det mig rigtigt, at vi i dag betragter landbohøjskolen som

[Reedtz-Thott.]

et andet universitet, og jeg er glad ved, at vi kunne gennemføre den fakultetsordning, som blev gennemført her i tinget for kort tid siden. Det er og bliver landbohøjskolens, dens ledelses og læreres, dens videnskabsmænds og øvrige medarbejders, opgave og høje mål at sikre skolens uafhængighed af selve landbruget og dets organisationer og af tidsbestemte tendenser og strømninger i erhvervet, samtidig med at det ligeberettede samarbejde mellem teori og praksis, mellem professor og bonde, udbygges og fremmes.

Denne karakteristik af en undervisnings-, en lære- og forskningsinstitutions ideelle virke har i vidt omfang haft gyldighed i de 100 år, skolen har eksisteret, båret ikke mindst af mange fremragende enkeltpersoners banebrydende indsats. Jeg behøver blot at nævne navne som Fjord og Westermann. Måtte det også i fremtiden, når landbohøjskolen bliver meget større og mere kompliceret, lykkes den at bevare den uafhængighedens ånd, der stedse bør præge en læreanstalt, og som også har medvirket til at gøre den frie selvstændige danske landmand til en værdifuld, ja, uundværlig borger i vort land.

Det foreliggende lovforslag hviler på en række undersøgelser, der blev igangsat allerede midt under krigen og siden er fortsat, samt på en betænkning af ret ny dato om landbohøjskolens beliggenhed. Det er her fremhævet, hvad en samling af undervisningen betyder. Det siges, at denne, altså undervisningen, begynder og ender med kemi. Alt, hvad der sker i dyr og planter, er kemiske processer. Ja, kemi, det er rigtigt nok, men med et ganske bestemt formål, nemlig økonomi. Her er vel netop et område, som kan få og bør få øget betydning ved den udbygning af landbohøjskolen, der nu forestår. Måske havde vi i dag været langt bedre stillet på de internationale markeder, om vi gennem årene havde haft et fag på landbohøjskolen, der hed salgs- eller markedsøkonomi. Måske ligger der i hele denne betragtning om økonomi en synsvinkel, der rimeliggør, at vi i udvalget tager spørgsmålet om højskolens beliggenhed op til nøje overvejelse. Her kommer jo også problemet om skolens driftsøkonomi til at spille ind; det samme

gælder de studerendes økonomi; hvor er det billigst at være? Jeg tror, at nogle måske også vil bringe Frederiksbergs kommunes økonomi ind i billedet.

Der kan formentlig angives gode grunde for en spredning fordelt på studieårene eller på de enkelte fagområder og en samlet flytning, og i den forbindelse har spørgsmålet om en samlet flytning af højskolen til universitetet i Århus været bragt frem.

Om alle disse spørgsmål vil jeg blot sige, at vi fra konservativ side mener, at de egner sig til udvalgsbehandling. Vi har et åbent sind over for disse spørgsmål, og vi vil gennem udvalgsarbejdet prøve at placere os dér, hvor vi mener at tjene landbohøjskolens samlede interesser bedst.

Detaljer i øvrigt skal jeg ikke komme ind på her ved første behandling. Vi forudser og vil medvirke til en grundig udvalgsbehandling og tilsiger allerede nu den højtærede minister vor saglige velvillighed ved dette lovforslags gennemførelse.

Slipsager: Også jeg vil gerne takke den højtærede landbrugsminister for fremsættelsen af dette lovforslag om modernisering af landbohøjskolen og dens undervisningsformer samt om udvidelser på forskningsområdet. Jeg kan på mit partis vegne give det min allervarmeste tilslutning.

Det radikale venstre ønsker de bedst mulige forhold for ungdomsuddannelsen, og investeringer til disse formål anser vi for noget af det allermest nødvendige i vor nuværende situation. Da landbohøjskolen lige siden oprettelsen har haft og stadig har aldeles afgørende indflydelse på jordbrugsproduktionen og dermed på den eksport, det er muligt at frembringe, er landbohøjskolen en institution, der har en meget stor indflydelse på hele det danske samfunds levestandard. Den sidste egentlige udvidelse af landbohøjskolen foregik fra 1918 til 1926, altså for ca. 35-40 år siden. Når man tænker på den udvikling, der har fundet sted inden for de områder, som landbohøjskolen arbejder med, siger det sig selv, at nu må der en modernisering til. Elevantallet er nu meget større, end det var for 30 år siden, selv om man har begrænset tilgangen ret betydeligt, så alene af den grund er en ret betydelig udvidelse af skoleforholdene derude nødvendig. De

[Slipsager.]

nye former for undervisning, hvor man mere og mere går over til selvarbejde, til gruppearbejde, til øvelser i små hold, giver eleverne større udbytte af undervisningen, men kræver selvfølgelig også betydelig større plads. Også opdelingen af fagene og de mange nye områder og fag, som må tages op, stiller store krav om udvidelse, og ikke mindst de nye forskningsområder med Risøforsøgene i baggrunden og alt det dér må nu stille store krav om udvidelse på forsøgsområdet.

Kan samfundet stille arbejdsforhold til rådighed for landbohøjskolen, er jeg overbevist om, at skolen også i fremtiden vil kunne løse de opgaver, der må stilles til jordbrugsforskningen af et landbrugsland som Danmark, en opgave, som er af den allerstørste betydning for hele vort samfunds økonomi.

Udbygningen på de enkelte områder skal jeg ikke komme nærmere ind på her, det må være et spørgsmål, som hører ind under udvalgsarbejdet. Det er store summer, der her er tale om at anvende i forbindelse med udvidelsen af landbohøjskolen, men jeg tror, disse summer vil være en god anbringelse for det danske samfund, når vi tænker på den betydning, det kan få i fremtiden.

I forbindelse med tanken om udvidelsen af landbohøjskolen har der fra forskellige sider været røster fremme om en udflytning af skolen, særlig hvad angår den egentlige landbrugsundervisning. Det er særlig Landboforeninger og Husmandsforeninger, som har fremført disse tanker, fordi man netop i disse foreninger har mærket den afgørende betydning, det har haft og har, at landbrugskandidaterne stadig væk kan bevare den stærkest mulige kontakt med det praktiske landbrug. Derfor har den kommission, der har været nedsat af den højtærede landbrugsminister, delt sig i to grupper, et flertal og et mindretal, angående spørgsmålet om udflytningen.

Med en ændring af undervisningen, hvor man henlægger 3-4 ugers undervisning til forskellige egne af landet, og med en stærkere tilknytning mellem undervisningen og forsøgsgårdene skulle der være mulighed for en betydelig forbedring af undervisningen. Om det så er nok, må man tage

stilling til i det udvalg, der nu nok kommer til at behandle sagen. Det må blive det kommende udvalgs opgave sammen med alle interesserede parter at finde frem til den løsning, der giver landbohøjskolen de bedst mulige arbejdsvilkår til løsning af de opgaver, som vi forventer skolen kan og skal løse i fremtiden.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsige mit partis største velvilje til en grundig behandling af sagen vedrørende højskolens udvidelse.

Kristian Kristensen: Vi indser og anerkender fra vor side nødvendigheden af en udbygning på det område, som det foreliggende lovforslag beskæftiger sig med. Det er både forøgelsen af antallet af studerende på landbohøjskolen og i ikke mindre grad den rivende udvikling inden for de naturvidenskabelige fag, der nødvendiggør en udbygning og en modernisering. Om udbygningen så skal foregå på det sted, hvor skolen nu ligger, eller der skal ske en større eller mindre udflytning, ved jeg ikke; det må vi drøfte i det udvalg, der nu skal nedsættes. Jeg kan imidlertid sige så meget, at rent umiddelbart er jeg mest tiltalt af at lade udbygningen foregå på stedet i tilslutning til de bygninger og anlæg, der allerede eksisterer; det må blive den billigste og formentlig også den bedste løsning.

Jeg er tiltalt af, at der nu laves en samlet plan for udbygningen, sådan som det er nævnt i lovforslagets bemærkninger, men jeg er noget forbeholden over for den tanke, at vi nu skal fastlægge tempoet for denne udbygning. Det ville forekomme mig mere rimeligt, om folketinget efterhånden tog stilling hertil, både under hensyn til, hvad man fra det ene år til det næste finder det nødvendigt at udbygge, og under hensyn til vor almindelige økonomi. Jeg finder det betænkeligt på forhånd at binde sig til bestemte terminer, når det drejer sig om så store beløb; men også om det kan vi tale under det udvalgsarbejde, hvortil jeg tilsiger min og mit partis velvillige medvirken.

Lynnerup Nielsen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Fuglsang, ikke kan være til stede, skal jeg på mit partis vegne fremsætte nogle bemærkninger i anledning af det foreliggende lovforslag.

[Lynnerup Nielsen.]

Mit parti kan være enig i, at den her foreslåede udbygning og ombygning af landbohøjskolen må finde sted, og at udvidelsen endda er særdeles påkrævet, idet det bl. a. i årenes løb har været nødvendigt at begrænse de studerendes antal på grund af den stærke pladsmangel i de eksisterende bygninger. Selv om den ombygning, der fandt sted i årene fra 1918 til 1926, dækkede det daværende behov, er der nu hengået 35-40 år siden, og den udvikling og det opsving, der har været inden for landbruget i den tid, har gjort, at der nu stilles forøgede krav til landbohøjskolen og dens videnskabelige forgreninger med hensyn til forskningsarbejde i mange retninger. Værdien af dette videnskabelige centrum, som udgør baggrunden for vort landbrugs høje stade, kan vel ikke måles i penge; men betydningen af det videnskabelige arbejde, der her er udført og stadig udføres, kan ikke skattes højt nok. Når der nu ikke er plads nok på landbohøjskolen og tilgangen til læreanstalten hæmmes, fordi den nuværende bygningsramme er for trang, er det både naturligt og rigtigt, at en udbygning finder sted, og fra mit partis side hilser vi med tilfredshed det lovforslag, den højtærede landbrugsminister har fremsat.

Jeg har forstået lovforslaget sådan, at det vil vare ca. 12 år, måske endda mere, inden udbygningen og ombygningen kan forventes tilendebragt; det må da ønskes, at det planlagte tempo kan holdes. Umiddelbart synes det efter de krav, der stilles til skolen allerede i dag, at være en meget lang byggeperiode; endvidere synes de beløb, der foreslås anvendt i de første 3 år, at være betydelig mindre end beløbene for de sidste 9 år af den foreslåede byggeperiode.

Jeg har ligesom tidligere ordførere i dag bemærket, at det i det udvalg, der har behandlet landbohøjskolens fremtidige forhold, har været drøftet at flytte landbohøjskolen uden for København under hensyn til den plads, en sådan skole må kræve til forsøgsmarker, stalde og meget andet. Der er i de bilag, som ledsager lovforslaget, anført vægtige grunde for en flytning af skolen, men grundene for at beholde skolen i København er faktisk lige så tungtvejende, og en udflytning vil givetvis blive dyrere. Her er det naturligvis ikke let at operere

med bestemte tal, for spørgsmålet bliver jo, hvilken værdi de eksisterende bygninger og selve grunden kan have til andre formål. Derfor kan det ikke gøres op helt nøjagtigt, hvor stor merudgiften ville være ved at flytte hele skolen. Spørgsmålet er så, hvor vidt en sådan flytning bør finde sted. Skolen har nu bestået i over 100 år, og jeg har ikke tilstrækkelig sagkundskab til at udtale mig om, hvorvidt det har været følt som et savn ikke at have undervisningen og skolens øvrige arbejde spredt på flere områder. Men umiddelbart synes det i hvert fald mig, som om det rigtigste vil være, således som lovforslaget tilsiger, at udbygningen finder sted på de forhåndenværende arealer. Jeg går ud fra, at man, som der er udtrykt ønske om, i udvalget vil tage det spørgsmål op til fornyet overvejelse, hvorvidt selve skolen skal flyttes uden for København, og jeg vil ønske, at der her ikke bliver taget alt for mange lokalpatriotiske hensyn. Det, det først og fremmest drejer sig om, må jo være, at skolen får den udvidelse, den har krav på, og som der er brug for.

Om lovforslaget som helhed skal jeg kun sige, at den udvidelse af landbohøjskolen, der her foreslås, er tiltrængt. Skolen har gennem sin over hundredårige beståen i rigt mål stået sin prøve, og dens store nytte har givet sig uomtvisteligt udtryk i vort landbrugs høje stade.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsige mit partis velvillige tilslutning til arbejdet med lovforslagets videre fremme her i det høje ting.

Hans Rasmussen: Når man beskæftiger sig med de projekter om udvidelser og ombygninger af de højere læreanstalter, som dels er forelagt offentligheden, dels er kommet til behandling inden for lovgivningsmagten, kommer man uvilkårligt til at drage sammenligning mellem de store summer, som samfundet på disse områder er parat til at ofre, og de beløb, som fra offentlig side stilles til rådighed, når det drejer sig om uddannelsen inden for håndværk og industri.

Denne bemærkning er ikke fremsat som nogen kritik; men måske kunne mange af det høje tings medlemmer, der ofte lader store summer passere uantastet, når det

[Hans Rasmussen.]

drejer sig om bevillinger til de højere læreanstalter, have godt af at studere, hvilke beskedne beløb der ved siden af disse stilles til rådighed for uddannelsen inden for dansk håndværk og industri. Måske vil store beløb i realiteten altid have lettere ved at passere bevillingsmyndighederne, hvorimod der ofte vil stå stærk strid om de mindre beløb, som f. eks. stilles til rådighed for den håndværksmæssige uddannelse.

I princippet og ud fra en saglig vurdering kan der sikkert ikke herske delte meninger om nødvendigheden af, at statens landbohøjskole undergår en stærk udvidelse, så man kan varetage de uddannelsesmæssige, videnskabelige og forskningsmæssige opgaver. Det danske landbrugserhverv er fortsat vort hovederhverv, og det siger sig selv, at hvis dette erhverv stadig skal hævde sig i konkurrence, ydedygtighed og kvalitet, må det uddannelsesmæssige og forskningsmæssige bringes fuldt på højde med, hvad man er i stand til at præstere andre steder i verden.

De bemærkninger, som jeg i tilslutning til det foreliggende lovforslag agter at fremføre, tager derfor ingenlunde sigte på at kritisere de summer, der foreslås stillet til rådighed. Jeg finder, at den i bemærkningerne til lovforslaget indeholdte redegørelse underbygger nødvendigheden af disse beløb, når der også henses til det udvidede antal studerende, som skolen hidtil på grund af pladsmangel ikke har kunnet optage.

Det, der efter min opfattelse påkalder den højeste grad af betænkelighed, er forslaget om, at landbohøjskolen skal udvides og ombygges på det sted, hvor den i øjeblikket ligger.

Hvorvidt denne beslutning hviler på den højeste sagkundskab, kan man vel have sine tvivl om. Det viser sig jo også, at et mindretal af medlemmerne inden for det udvalg, der navnlig har beskæftiget sig med landbohøjskolens beliggenhed, og hvis saglighed i landbrugsmæssige spørgsmål vistnok ingen betvivler, kun har tilsluttet sig forslaget på betingelse af en forbedret undervisning i landbrugsfagene, idet de samtidig peger på, at dette kan ske ved en udflytning af undervisningen i de egentlige landbrugsfag.

Gennem adskillige år har der for hovedstadens vedkommende været ført drøftelser om en decentralisering, idet man fandt, at København i for høj grad tiltrak sig store dele af erhvervslivet samt den højere undervisning, ja, kort sagt: hovedstaden virkede som en magnet over for påtænkte placeringer af virksomheder og institutioner af enhver art. Det er ikke mange måneder siden, vi her i folketinget vedtog egnsudviklingsloven, som navnlig tog sigte på en erhvervsudvikling i provinsen, og nu står vi altså over for at skulle tage stilling til spørgsmålet om placering af en af vore største undervisningsanstalter.

En lægmand måtte uvilkårligt straks drage den slutning, at landbohøjskolen og bondelandet i den grad er knyttet sammen, at al videre diskussion i så henseende skulle være overflødig, ihvorvel det for professorer, lektorer, lærere og vel også de studerende måske nok kan være mere behageligt at opholde sig i storbyen København. En tilslutning fra disse kredse til at forblive i København kan vel ikke undgå at være subjektivt præget, selv om jeg ikke skal bestride, at man fra de ledende kredse på landbohøjskolen også i høj grad har ladet saglighed og praktisk viden øve indflydelse ved afgørelsen.

Selv om et flertal inden for et udvalg således har givet sin tilslutning til, at ombygningen og udbygningen finder sted på Frederiksberg, hvor landbohøjskolen i øjeblikket er beliggende, forekommer det mig, at man her i folketinget nøje bør vurdere, om en sådan tankegang nu også er helt i overensstemmelse med den rette anvendelse af de store økonomiske midler, som i henhold til lovforslaget gennem en årrække skal stilles til rådighed; det er dog et beløb, der stærkt nærmer sig de 100 mill. kr. Nødvendigheden af at anvende et sådant beløb må folketinget selvfølgelig bøje sig for, men i forbindelse hermed finder jeg, at man også bør undersøge, om vi dermed har klaret landbohøjskolens vanskeligheder for en meget lang årrække fremefter. Nu ved vi jo alle, at landbohøjskolen på Frederiksberg befinder sig i et område af storbyen, hvor muligheden for fremtidige udvidelser er meget begrænset, man har måske endog lov til at sige udelukket. Så vidt jeg kan se, er det allerede nødvendigt af arealmangel,

[Hans Rasmussen.]

på grund af den dårlige placering i storbyen, at finde andre steder i landet, f. eks. ved Hillerød, hvortil man kan forlægge en del af skolens virksomhed.

At skolens ledelse stiller sig i vejen for en flytning eller en deling af virksomheden, er vel ikke unaturligt, for noget lignende har vi set gang på gang tidligere. Vi har haft eksempler i så henseende, bl. a. da der skulle placeres et nyt universitet og et nyt teknologisk institut i Århus. Indflydelsesrige kredse i hovedstaden lagde sig i vejen derfor, men efterhånden fik man både et universitet og et teknologisk institut i Århus. Beviset for, at det er heldige dispositioner, der da blev truffet, ligger i hele den udvikling, der undervisningsmæssigt, forskningsmæssigt og på andre områder er foregået på Århus universitet og Jydsk teknologisk Institut.

Derfor er der også noget, der siger mig, at vi dog ikke sådan uden videre skal tilslutte os en indstilling om bare at begynde at anvende op imod 100 millioner uden at sikre os, at vi i en meget lang årrække bliver forskånet for flere udgifter af en sådan størrelse. For såvidt jeg har erfaret — og det vil jeg gerne have en udtalelse af den højtærede landbrugsminister om — mener man ikke, at den udvidelse, her er påtænkt, kan holde mere end 20-25 år, hvorefter vi skulle blive præsenteret for nye og omfattende udgifter.

Dernæst har jeg erfaret, at skulle man realisere hele skolen med dens arealer på Frederiksberg, hvor den i øjeblikket befinder sig, og flytte den til provinsen, vil der løbe en sum på omkring 20-25 millioner mere på, og i denne forbindelse er det, jeg spørger, om man ikke tror, at et sådant yderligere beløb vil være givet godt ud, når man alligevel må erkende, at skolen af pladshensyn om en så kort årrække må forlægge en væsentlig del af sin virksomhed til provinsen.

Skolens udbygning mener man måske kan forsinkes, hvis skolen skal flyttes til provinsen, men i så fald må kræfterne jo samles, så at man bliver i stand til at flytte den ud så hurtigt som muligt.

Denne sag påkalder også interessen med hensyn til Københavns trafikvæsen og befordringsmidler. Jo mere vi drager virk-

somheder og undervisningsanstalter til København, des større trafikale vanskeligheder skaber vi i storbyen.

Det forekommer mig også, at man i nogen grad burde høre efter, hvad en så anerkendt mand som professor L. Hansen Larsen har udtalt som sin opfattelse — han har dog været lærer ved landbohøjskolen i mere end 25 år — og han finder, at landbohøjskolen er helt utidssvarende som dansk landbrugs højeste læreanstalt. Urimeligt ville det være, hvis man, nu da vi behandlet lovforslaget her i folketinget, så bort fra de meget saglige og faglige betragtninger, som professor L. Hansen Larsen har fremsat i forbindelse med denne sag, og måske ville det være rimeligt, at udvalget nærmere undersøgte disse.

Spørgsmålet om landbohøjskolens placering er for så vidt ikke et nyt problem, da det allerede blev rejst i den danske rigsdag af Klaus Berntsen; og havde man dengang lyttet til hans råd, havde man sikkert disponeret over en helt anderledes ideel undervisningsanstalt, beliggende i det danske bondeland, hvor en sådan efter min opfattelse hører hjemme, fremfor, som tilfældet er nu, midt i storbyen.

Det, jeg synes vejer stærkt i denne sag, er, om man bygningsmæssigt til den undervisning, forskning og øvrige virksomhed, der udfoldes på landbohøjskolen, efter udvidelserne fuldt ud er inddækket, og dernæst, om man mener, at de jordstykker, man er i besiddelse af på Frederiksberg, dækker et rimeligt område under hensyn til det behov, som der bliver for jord til dyrkning og undervisning i en meget lang periode ud i fremtiden.

Det er indlysende, at jeg som repræsentant for Odense og Fyn vil være meget interesseret i, at undervisningsanstalten flyttes til denne landsdel, og jeg tror, at den ville være kærkommen dér. Men det er ikke det vigtigste. Det vigtigste i en sådan afgørelse må selvfølgelig være, at der i folketinget bliver truffet den rigtige disposition uden hensyn til lokale interesser.

Derfor skal jeg meget indstændigt anmode udvalget om navnlig at behandle dette spørgsmål i forbindelse med lovforslaget, for det er ikke ligeegyldigt, hvilken afgørelse der træffes i dette vigtige spørgsmål.

Niels Eriksen: Det ærede medlem hr. Carl Petersen sagde, at han ikke håbede, at landbohøjskolens placering skulle blive det centrale i denne debat. Jeg vil gerne sige, at lovforslaget går ud på en udbygning af landbohøjskolen dér, hvor den ligger, og derfor må beliggenhedsspørgsmålet blive noget centralt.

Jeg er enig i de betragtninger, der er fremført om den kgl. veterinær- og landbohøjskoles værdifulde indsats og store betydning på en lang række fagområder, inden for hvilke skolen med sin videnskabelige forskning og højere undervisning i allerhøjeste grad har tjent dansk land- og mejeribrug, skov- og havebrug, veterinær-væsen o. s. v. Tillige er jeg enig i, at skolen med den forestående udvidelse i alle henseender skal placeres således, at den fortsat, og bedre end hidtil, bliver i stand til at løse de meget krævende opgaver, den stilles over for.

Det ærede medlem hr. Reedtz-Thott rejste spørgsmålet om salgs- og markedsøkonomien som nye fag, og det er klart, at på et tidspunkt, hvor vi står over for at skulle udbygge hele afsætningen af vore landbrugsvarer, er det fag, som vi ikke må lade ude af betragtning; de skal med.

Når vi ser det hele på denne baggrund og ved, at der er stærkt begrænsede arealer til rådighed ved den nuværende landbohøjskole, og når der er tale om meget store omkostninger, og de nye udvidelser også til dels går i højden, er det ikke uforståeligt, om vi er nogle stykker, der er kommet til det resultat, at det vist må være rigtigt at flytte en ny skole ud i landet, en skole, som bliver rigtigt placeret og kan virke under frie forhold. Mon ikke den tankegang, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen kritiserede: at store virksomheder og højere læreanstalter skal placeres centralt i storbyerne, er en forældet tankegang? Jeg vil tro, at den i høj grad er det, når det drejer sig om en veterinær- og landbohøjskole, hvortil der foruden de nødvendige laboratorier og undervisningslokaler skal knyttes demonstrationsmateriale i mark og stald, mejeribrug, skovbrug, havebrug o. s. v. både til forskning og undervisning. Vi har jo set et eksempel i den allersneste tid med den tekniske højskole, den polytekniske læreanstalt, som faktisk var kommet i

samme situation som landbohøjskolen; dér blev projektet for udvidelsen taget af dagsordenen til fordel for en ny og moderne teknisk højskole. Jeg tror, at vi med den indeklemthed, der gør sig gældende for landbohøjskolens vedkommende, her skal tænke på det samme.

Man har i forslaget gjort det, at man centraliserer visse fag. Det er helt i modsætning til, hvad der sker i en række andre landbrugslande her i Europa. I Norge, Sverige og Holland er man gået den modsatte vej, dér decentraliserer man til gavn for såvel forskning som undervisning. Jeg underkender ingenlunde det gode, det kan være, at landbohøjskolen ligger i København og har forbindelse med universitetet og andre kulturgoder; men som det er gået, er jeg enig med professor Tovborg Jensen, når han i skolens festskrift skriver noget om, at storbyen og højskolen er ved at komme på tværs af hinandens udvikling, og videre siger, at centrum i en millionby, hvor ingen dyr og planter kan vokse og trives i naturlige omgivelser, er ikke den allerbedste beliggenhed for en veterinær- og landbohøjskole. Jeg er enig med professoren heri. Også professor Axel Pedersen anfører i landbohøjskolens jubilæumsskrift ting, som viser, at der er for lidt plads. Professor Axel Pedersen siger, at han siden 1923 kun har haft 1,5 ha til rådighed. Det har nu udviklet sig således, at 4 vigtige dicipliner er i færd med at etablere sig uden for højskolens område, ude på Højbakkegård ved Tåstrup. Det vil sige, at skolens virksomhed med hensyn til disse 4 fag er delt på to hinanden ret fjerntliggende steder, og både lærere og studerende skal køre til og fra i bil eller bus o. s. v. Andre udtalelser ligger på samme linje. Der er mange, der taler for, at landbohøjskolen flyttes ud på landet med de fordele, det vil give både for forskning og undervisning.

Endelig må man tænke på fremtidige udvidelser, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen ganske rigtigt var inde på før. Når landbohøjskolen udvides i et omfang, som der her er tale om, kan det ikke være afgørende, om det koster 20 mill. kr. mere eller mindre, om man flytter ud eller bliver, hvor man er. Det afgørende må være, at vi får en moderne landbohøjskole beliggende i omgivelser, hvor undervisningen kan

[Niels Eriksen.]

foregå på det ideelle grundlag, og hvor der er mulighed for at udbygge de fag, der trænger sig på, på den rigtige måde.

Jeg vil derfor henstille, at man ser ganske fordomsfrit på denne sag og i udvalget meget nøje undersøger de forhold, som kan tale for en flytning af landbohøjskolen. Det er et stort og alvorligt spørgsmål, som drejer sig om dansk landbrugs evne til at klare sig i den fremtidige konkurrence, der her skal afgøres.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne takke alle ordførerne og de ærede medlemmer hr. Niels Eriksen og hr. Hans Rasmussen, fordi de her har givet tilslutning til, at der foretages en udbygning af den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Ud fra mit kendskab til dette tings medlemmer havde jeg ventet denne positive indstilling til en tiltrængt udbygning af landbohøjskolen, hvis store betydning for udviklingen i landbruget er fremhævet her i dag. Det glæder mig, at man under debatten har omtalt den store indsats, som landbohøjskolen har udøvet gennem de 100 år, den har bestået, først og fremmest til gavn for det danske landbrug og derigennem til gavn for hele det danske samfund. De udtalelser, der er fremsat i dag, ligger ganske på linje med udtalelser, jeg tidligere har haft lejlighed til at fremsætte.

Der er under debatten fremhævet forskellige spørgsmål. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen spurgte, hvor længe den foreslåede udbygning kunne slå til. Det er jeg ikke i stand til at svare nøjagtigt på, og det tror jeg heller ikke der er andre der er; det afhænger af udviklingen. Hvis den foregår i samme hastige tempo som i de senere år, må man se i øjnene, at det kan blive påkrævet på et forholdsvis tidligt tidspunkt at foretage en ny udbygning og nye forbedringer af landbohøjskolen, for man må altid søge at holde den på højde med de krav, tiden stiller.

Jeg vil, inden jeg går ind på en omtale

af beliggenhedsspørgsmålet, gerne sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der fremhævede professor Hansen Larsens indstilling og udtalelser, at der er ingen grund til at undervurdere betydningen af professor Hansen Larsens udtalelser. Når det ærede medlem hr. Niels Eriksen omtaler forskellige professorers indstilling — jeg vil ikke sige tager dem til indtægt for sit standpunkt, men dog giver dem tilslutning — kan det måske være rimeligt til oplysning for tingets medlemmer, der endnu ikke er kommet i besiddelse af de underbilag, som i øvrigt er eller skal blive tilgængelige, her at nævne bilaget vedrørende højskolens lærerforsamlings behandling af professor Hansen Larsens forslag om en udflytning. Det fremgår af bilag 9, at forslaget om udflytning blev forkastet med 39 stemmer mod 1, forslagsstillerens; 2 medlemmer undlod at stemme. Forslaget om deling af højskolen blev forkastet med 40 stemmer mod 1, forslagsstillerens; 1 medlem undlod her at stemme. Jeg synes, det er rigtigt at nævne det for fuldstændighedens skyld, så man er klar over højskolens og professorernes stilling i dette spørgsmål.

Jeg vil også gerne understrege, hvad der er blevet nævnt i dag, at Landbrugs-kandidatforeningens repræsentant og konsulenternes repræsentant går ind for en udbygning af skolen på dens nuværende plads. Heller ikke Landbo- eller Husmandsforeningernes repræsentanter har foreslået, at skolen samlet skulle udflyttes; de har foreslået en udflytning for 3. års fagene og endda ikke en udflytning ret langt ud i landet.

Det vigtigste her er at træffe en bestemmelse uden hensyn til lokale interesser, som også det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde. Som indfødt fynbo og stadig boende på Fyn må jeg have lov at sige, at dette forslag dog er udtryk for, at jeg ser bort fra lokale interesser. I øvrigt finder jeg det ganske naturligt, at spørgsmålet om skolens beliggenhed også drages ind i denne debat; det har det vel i øvrigt været hver gang, skolens udbygning har været på tale.

[Landbrugsministeren.]

Vi har forsøgt, som det fremgår af bemærkningerne, at få dette problem alsidigt belyst, før lovforslaget blev fremsat. Det er ganske rimeligt, at man i det udvalg, der nedsættes, overvejer dette spørgsmål nærmere, og jeg vil gerne tilsige min, højskolens og landbrugsministeriets medvirken til at få sagen belyst i alle enkeltheder. Jeg finder det helt i sin orden, at udvalget venligt — for det forstår jeg at udvalget vil være — men også kritisk bedømmer alle foreliggende muligheder og ved selvsyn både på den nuværende plads og de pladser, der eventuelt kan komme på tale, danner sig så sikkert et skøn som muligt over, hvilken beliggenhed der vil være den bedste. Jeg vil gerne give tilsagn om, at vi fremskaffer alle oplysninger, man i så henseende kan ønske sig, og jeg regner med, at disse oplysninger kan tilstilles udvalget ret omgående. Jeg må måske have lov at understrege det store og påtrængende behov for udbygning af landbohøjskolen, som er til stede, og som jeg forstår at alle talere i dag uden undtagelse erkender er til stede. Det gør det ønskeligt at komme i gang snarest muligt, men det må være en selvfølge, at spørgsmålene først er afklaret til bunds, så vi på så sagligt et grundlag som muligt i fællesskab kan træffe den endelige afgørelse.

Debatten i dag har tilfredsstillet mig, for der er intet i de faldne udtalelser, der nødvendigvis betyder, at vi ikke i enighed og fordragelighed kan gennemføre forslaget om en udbygning af landbohøjskolen og gøre det i denne folketingssamling, hvad jeg vil sætte overordentlig stor pris på.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl Petersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Poul Møller har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Den 21. maj 1958 bekræftede finansministeren i folketinget, at han ville foranledige en saglig og uvildig undersøgelse af, hvorvidt der er etableret ensartede vilkår såvel med hensyn til beskatning som med hensyn til folkepensionens beregning imellem forskellige opsparingsformer, herunder især løbende pensionsforsikringer og kapitalforsikringer. Under henvisning hertil bedes ministeren oplyse, hvorvidt undersøgelsen er iværksat, og hvornår den kan forventes afsluttet.“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Det er meddelt mig, at *Ole Bjørn Kraft* ønsker at udtræde af ombudsmandsudvalget. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Ole Bjørn Kraft* har vedkommende gruppe udpeget *Bøgholm*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde holdes i morgen, torsdag den 5. februar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Klageretten, dommere, fuldmægtige m. m.).

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udbygning og ombygning m. v. af den kgl. veterinær- og landbohøjskole.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om regulering af bymæssige bebyggelser.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udvandring.

Mødet hævet kl. 16.

50. møde.

Torsdag den 5. februar kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

*Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Klageretten, dommere, fuld-
mægtige m. m.).*

Valgt blev: *Edel Saunte, Andreas Hansen, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, Erhard Jakobsen, Waldemar Laurson, K. Axel Nielsen, Lannung, Gøting, Helga Pedersen, Henry Christensen, Gideon, Lorentzen, Martin, Thestrup, Bøgholm og Erna Sørensen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udbygning og ombygning m. v. af den kgl. veterinær- og landbohøjskole.

Valgt blev: *Carl Petersen, Ditlevsen, Lysholt Hansen, Hjortnæs, Lars P. Jensen, Kolbjørn, Chr. Thomsen, Slipsager, Kristian Kristensen, Harald Nielsen, Damsgaard, Niels Eriksen, Henry Hansen, Sønderup, Reedtz-Thott, Niels Ravn og H. C. Toft.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om regulering af bymæssige bebyggelser.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1665, fremsættelsen i tidenden sp. 2277).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ove Hansen: Loven om regulering af bymæssige bebyggelser har nu været gældende i 10 år, og jeg tror, at de betænkeligheder, nogle kommunalfolk og mange grundejere havde, dengang vi fik loven, nu er forsvundet. Der var kommunalfolk,

som fandt, at lovens bestemmelser var et indgreb i selvstyret, og der var grundejere, der betragtede loven som et indgreb i ejendomsretten. Grundejerne hævdede, at man herefter ikke kunne udnytte arealerne på den måde, man fandt mest passende og mest indbringende. Jeg tror, at tiden har lært alle, at loven har været af stor værdi i de områder, hvor udviklingen finder sted og store bebyggelser foregår. Ja, det havde simpelt hen ikke været muligt at planlægge og lede udviklingen på en hensigtsmæssig måde, dersom vi ikke havde haft loven.

De krav, der i sin tid blev rejst om erstatninger, viste sig ret hurtigt at være overdrevne. Det var meget let at rejse kravene; men at påvise, at man havde lidt tab ved zoneinddelingen, var betydelig vanskeligere. Det erstatningsbeløb, som vurderingskommissionerne og domsafgørelserne er kommet til, udgør da også et forholdsvist lille beløb, nemlig 380 000 kr. i alt.

Vi har gennem det stående folketingsudvalg haft lejlighed til at følge de områder, der i den senere tid er blevet inddraget under byudviklingsområderne, og vi har ikke været udsat for, at der har været uenighed mellem de respektive kommunalbestyrelser, byudviklingsudvalg og byplan-nævn, så det har været let at konfirmere byudviklingsplanerne, hvoraf vi nu har 11; disse omfatter i alt 104 kommuner med ca. 2 millioner indbyggere, altså henved halvdelen af landets befolkning.

Den højtærede boligminister foreslår nu loven forlænget uændret, dog således at der ikke i loven optages en bestemmelse om revision af loven efter et vist åremål. Jeg er enig med boligministeren i, at der ikke fastsættes en tidsfrist for lovens revision. Gennem det stående folketingsudvalg har vi adgang til at følge administrationen af loven og vil derfor være i stand til at tage stilling til, om en revision senere måtte være påkrævet.

Jeg skal på mit partis vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse uændret, og jeg føjer til, at jeg ikke agter at stille forslag om udvalgsbehandling, medmindre der ved drøftelserne her fremkommer ønske herom.

Paabøl: Jeg kan på mit partis vegne give tilslutning til det foreliggende lovforslag. Vi har ikke fra vor side noget ønske om